

AYRE

MECMUAYAT
ZIWANI

ISSN 0283-2240

MIRODÊ, LA MIRODÊ! EZ RIHAT NÊMRENA!...

Ahmed Arif

Hükmatê Tırkiya'yo Dêrsim'i
keno veng. Êyê hema hema
pêro dewan cadê xora
qlaynenê wu risenê hetê
rozaway. Êyê xelqê ma Tırkan
miyandî vilakenê kî xelqê
ma asimile wu vînibo.

Amor: 11

Adar 1987

AYRE

M E C M U A Y A
Z I W A N I

Ser: 1987

Amor: 11

Redaktorê c1: Ebubekir Pamukcu

Edres: c/o Pamukcu

Idholmsvägen 143 tr 1 127 47 SKÄRHOLMEN
Postgirokonto: 492 79 06 - 0

AYRE • SPRÅKTIDSKRIFT • År: 1987 • Nr. 11 •

Ansvarig utgivare och redaktör: Ebubekir

Pamukcu • Adress: c/o Pamukcu. Idholmsvägen

143 tr 1 127 47 SKÄRHOLMEN •

Postgirokonto: 492 79 06 - 0

Författares Bokmaskin

T E Y E S T E Y

Newroz. E. Pamukcu	1
Ez Xora Perskon. Hese	2
Awayê Nugten.	3
Rêzawayê Dimli. E. Pamukcu	4
Bano Newe. Ardwan	8
Hirê Mordem. Ard. Usxan	9
Ez To Gêna. X. Nuri	11
Hirê Merdûmi. Ard. O. Mann	12
Namîsê Ceni. M. Elişan	13
Lu wû Qulo Serepirçiniya. Ard. M. Çermug	14
Siltan'a Xasek. Ard. M. Çermug	16
Ez Bê Welat Nino. Usxan	17
Kam Kisiya? Usxan	17
Ma Ha Yenê. M. Elişan	18
Lacê Mî. M. Elişan	19
Cemê Sey Momidan. Zilfi	20
Najni Zeyneme. Hese	21
Mirê Ayvo. Hese	21
Kê Se Va? Karl Hadank'i Va Kî. Çr. E. Sever E. Pamukcu	22
Wicudê Merdîmi.	26
Suka Rîzay. A. Duran	27
Dî Beyannamey	29
Kitabê Newey	32

NEWROZ

Ebubekir PAMUKCU

Ze kî pilê ma vanê, verê zaf wexti welatê ma destê zalımandı mendı. Serê nê zalıman zi Dehak'ı. Dehak zaf zalımbı... Tayni vanê, dı teney marê Dehak'ı bı, ew nê mari mezgê merdımıya warıbiyê. Daera, celladanê Dehak'ı herg roz çıhar xorti birnayê wu mezgê cı dayê nê maran... Tayn zi vanê kî zew iletê Dehak'ı bı. Dermanê nê iletı mezgê xortanbı. Qandê coy herg roz çıhar xorti biryayê semedê iletê Dehak'ı. Ew ancına ze kî vanê, celladê Dehak'ı merdimêdo wini hend zalım nêbi. Xortanrê gû-nayê cı ameyê. Coka herg roz kî eskeran çıhar xorti tepistê wu ardi cı, ey dı teneyê cı birnayê wu dı teneyê cı zi miyani viradayê. Eyê kî re-yayê, remayê koyan u gopa xo kerdê vini... No hesab xelqê ma Dehak'ı desta zaf cefa anta. Lavrê no wına nêsiyo. Rozê Kawa pêro xelqi arêdano qorşmey xo wu sere hewadano. Lejêdo zaf gird beno. Peynıdı kalikê ma Dehak'ı kışenê wu pêro zalıman qewrnenê.

İste o wextra na pey kalikê ma herg ser a rozda reyayışıdı rosan kenê. Nameyê nê rosanı zi NEWROZ nanê pa.

NEWROZ, ze kî nameyê cıyo sero, roza newi temsil keno. Rêçê na kelima zıwandê madeyo. Dı morfemanra virazyaya: "newe" ew "roz". Lavrê no rosan, Fırat'ra heta destanê İran'ı, ê pêro xelqano. E, pêro waryantê mesel ze-wi niyê; na rasta. Lavrê himê pêrkın zewo, ew unsırê mühimi hema hema zewiyê. Yanê na mesel sero zu wertaxeyêda ma esta. İste na wertaxeyra mayê nay vezen: 1- NEWROZ, reyayışê ma, serbestey u xoserbiyayışê ma temsil keno; 2- NEWROZ, brayına ma sero şayidey keno; 3- NEWROZ, zalıman verdi dosteya xelqan temsil keno.

Lavrê neka serbestey u xoserbiyayış hewna mara duriyê. Wexto, Kawa'y zew Dehak'ê kıştbı, la neka Dehak'ê neweyê ma pastıdı çırtık erzenê, kêf kenê. Eyê zindanan u koyandı xortanê ma kışenê. Eyê cendırmandê xoya dewanê madı cırit geyrenê. Dıha vêsiya cı, Eyê dewanê ma talan kenê, bapanê ma rişnenê, ew xelqê ma welatê mara qewrnenê...

Winise neka no kanci NEWROZ' o kî mayê pa kêf kem? Bıdesteydı rosanê serbestey u xoserbiyayışi nêbeno! Bıbo bıbo, sondê leji beno. Herg NEWROZ' dı gerek ma bîrê pêhet u brarin u dostey u demoqrasi sero deyri bıvazım. Zewmbi, salonandı neqra wu zırna cinayışa, govend antış u deyri vatışa NEWROZ nêbeno. Çım kî e kî zew rosanı semedê reyayışi wu serbestey zu şêneyêdo bıbo, na şêney bañdê reyayışi sena bıbo. Zewmbına, na şêney şêneya rastay nêbena ew mañnaya rosandê serbestey zi hermnena.

Ma ümud kem kî herg NEWROZ lejêdê mayê serbestey u demoqrasiê guniya newi ew qoto newe bido. Ma ümud kem kî herg NEWROZ piyabiyaışê marê gamedê newıbo.

Rosanê ma wa ma pêrinrê êmarıkbo!...

EZ XORA PERSKON

HESE

Koê ma berjiye. Vilê ma ça honde çewto? Serê hardde zofime. hona isonê ma, xelqê ma, milleta ma binê destudero? Hardê ma hira, dewê ma dewletiye. Ma sew u soder gureme. Ça hona ma vesanme? Serê dinadevime, dinara xevera ma çinebiya. Ma xo xode dove pêro, vinetme. Çopalê her kes ginove riyê mare, ma veng nêkerdo. Veng ke kerdo, dina nêhesno. Gosê dina ma hetra ça qêro?

Wayirê ma çinebiyo. Ça çinebiyo? Wayirê çari ça biyo, yê ma ça çinebiyo? Ma kotvime?

Ça welatdê xode, verê çeverê xode, binê bandıra saridêrme? Nêverdane ke zonê xo qesey bikeme, lawikunê xo vajime, domonunê xorê saniku vajime.

Nirê xayinu vilê madero, kata sime tey beme!

Ma feqir mendime, coka zonê ma ki feqir mend. Ma bime parçey-purçey sime, zonê ma ki bi parçey-purçey şî. Her zuyê ma peqena zu cayera berd. Feqiren hetera ma remnayme, sun-gi hetera!..

Ma taê sime dulgerunê teveru, seweta kari, seweta parçe nani. Mara taê na dulgerunê teverude ameyra xo. Xo xora pers kerd: Na halê ma seveno, na pêniya ma sevena? Ma kamjime, kotra yeme kata seme, xelqê ma kamijiyo, namê mao rast çiko? Çinet u hunerê ma kuyo? Lawikê ma, sanikê ma ça roz ve roz benê vind? Ça cayê radunde vengê ma, roznamedi qesê ma, televizyondî resmê ma nêviçino?

Serê hardide, binê asmende lal u qêrme. Zorê hukmatino xayinu heni siyo ma ke, ma destê xo kerdo xo verra piçiyê ma nêkuna...

AWAYÊ NUŞTEN

4

NUŞTIŞÊ NAMANDÊ XELQAN U Ê ZIWANAN

Ze kî yeno zanayîş, mayê herfa sîftiya pêro namandê xûsîsiyan gird nuşem. No meyandî eve tabîf ma herfa sîftiya namandê xelqan u ê namandê ziwanan zi gird nuştê. Ma vazîm kî "Kürdi", "Tirkî", "Swêdi", eêb... Iavrê ma dî kî wina nuştîş, nameyê xelqî wu ê ziwaniyê benê têtewr. Ciyakerdişê cîdî problemiyê vîzyenê.

Mesela ma bewnim qîsaya "kürdi". Dî mañnayê "Kürdi" estê: 1 - Forma vêsikerdişê kelimaya "Kürd"; 2 - Nameyê zîwandê Kürdan... Vêsiya cî, na kelîma zu qîsa miyandî sena bîbo girwe zî. Ma vazîm, "Ê Kürdi." Etya kelimaya "Kürdi", girweyê qîsaya, ew tey dî morfemî estê: 1 - "Kürd", nameyê zew xelqî; 2 - "î", forma wexto herayîya fiilo alîkaridê "biyayîş"î.

Daera noya tepiya madê herfa sîftiya namandê ziwanan werdi, ê xelqan gird binuşim. Ew mado miyabeyndê namedê xelqî wu ê affîksa vêsikerdişî zî apostrof nênuşim. Yanê no xûsîsî awayê ma wina beno:

1 - HERFA SIFTIYA NAMANDÊ ZIWANAN WERDÎ NUŞYENA;

2 - HERFA SIFTIYA NAMANDÊ XELQAN GIRD NUŞYENA;

3 - MIYABEYNDÊ NAMANDÊ XELQAN U Ê AFFIKSA VÊSIKERDIŞIYA APOSTROF NÊNUŞYENA.

Çend nûmuney:

Ê serandî Anadolî wu Fêzrabotan'dî zaf mîleti têtewrbi: Rûmî, Êrmenî, A-surî, Êrebî, Persî, Kürdî... (Ê. Pamûku, Kelîmeyê Mayê kî Tirkî Mî-yandî)

Smaylek zî inarê dimlî vano... (M. Çermug, Smaylek)

Jew dimlî rojê şîno şukê. (T. L. Todd, Qırınçle)

Aynora çend hebî Kürmançî ew çend hebî dimlî (Zaza)bi.
(Malmisaniş, zew roportajira)

RÊZAWAYÊ DIMLÎ

Ebubekir PAMUKCU

Dımlıdı kısta rêzawaya, qısey çîhar babetiye:

- 1- Qısaya senik;
- 2- Qısaya pêbestî;
- 3- Qısaya persî;
- 4- Qısaya bedelyayî.

QISAYA SENIK

Rêzawayê qısaya senik, eve babetê girwey u babetê objektî ca bî ca bedel-yeno. Qandê coy gerek merdım diha nezdıra bewniyo qıserda senik. Yanê merdım gerek kerdedê ciya, gerek girwe, ew gerek zi objektê ciya qısera senik diha nezdıra bısınasno. E kî ma wına nezdıra bewnim qıserda senik, ma vinem kî qısaya senik dî babetiya:

- 1- Qısaya namey;
- 2- Qısaya fiilî.

No meyandî qısaya fiilî zi çîhar babetî bena:

- 1- Qısaya fiilî, kî objektê cî objektê cısiyayışiyo;
- 2- Qısaya fiilî, kî objektê cî objektê cıraamayışiyo;

- 3- Qısaya fiili, kî objektê cî objektê cîdîbiyayîşîyo;
 4- Qısaya fiili, kî objektê cî objektê cîserbiyayîşîyo.

Rêzawayê qısaya namey:

Eve umumi rêzawayê qısaya namey winayo: kerde + zerf + objekt + girwe. No sire hema hema qe nêvirneyêno. Lavrê dimlidi zi zey zaf ziwanan zew awayê esto kî eve nê away qısadî unsuro mühim hema hema tim girweyra veri yeno. Qandê coy cayê zerfan u objektan wext wext seno bîdelyo. Yanê, no weziyet-dî ronayîsê qiser wina beno: kerde + objekt + zerf + girwe.

Çend nûmuney:

Sarê lazeki hona xızıktevi. (M. Emin, Fersela Lazekê Hemed'i)
 k z g

İsmel Efendi Madenîjî. (Malmisanîj, Şêx Seid Hame Piran)
 k g

Maya ma hekima. (Malmisanîj, Pira Hawt Seran)
 k g

Ez u wext hona domanekbiune. (Zilfi, Dayê Mî Hêfê To Gureş)
 k z z g

Rêzawayê qısaya fiili:

Rêzawayê qısaya fiili zi zey qısaya nameyo. Yanê:

- a) kerde + zerf + objekt + girwe.
 b) kerde + objekt + zerf + girwe.

Lavrê ê qiseyê kî objektê cî objektêdo cîsiyayîşîyo, rêzawayê ê qisan dî-ha babetêno. Ew rêzawayê nê qisan qe nêbedelyeno. Rêzawayê inan zi wina beno: kerde + zerf + girwe + objektê cîsiyayîşî.

Çend nûmuney:

1- Objekt; cîserbiyaye, cîraamaye, cîdîbiyaye:

Lüye remena, sona gîlê kemerra vindena. (U'sxan, Vızık u Jüye)
 k g g o g

Zerra mî, mî fekre amey. (M. Brindar, Engîştê Fejê)
 k o g

Destê ayri verdî ronîştî. (Faruq, Xal u Warîza)
 o g

Mî tay bezrê giroti. (Faruq, Xal u Warîza)
 k o g

2- Objekt; cîsiyaye:

Pîtîkî beno, erzeno axûre. (Zilfi, Pîtîk)
 o g g o

Ez şu Universita Erzorom'i. (A. Kılıç, Dewa Mixeyli'dî)
 k g o

Smaylek zi inarê dimli vano. (M. Çermug, Smaylek)
 k o z g

Sona diyarê ju qûlê kerzîk. (Usxan, Vîzîk u Lüye)
g o

QISAYA PÊPESTÎ

Rêzawayê qîsaya pêbestî zî zey ê qîsaya senîkiyo. Yanê rêzawadê serqîsa wu qîsaya alîkarîdî zew ferqê çîniyo. Javîrê cayê serqîsa wu qîserda alîkarî wext wext viryeno. Eve umumî, qîseyê umumîyê kî "kî", "çî kî" a baslekenê, nê qîsey serqîsa dîma yenê; ê binise verdê serqîsaya yenê.

Dîmlîdî qîseyê alîkarî tayn kelîmana başlekenê, kî nê kelîmanrê mayê vaw "kelîmeyê qîsaya alîkarî". Dîmlîdî çend teneyê nê kelîman nêye:

kî
çî kî/ çîm kî
wexto kî/ wextano kî/ key kî
senî kî
semedo kî
ze kî/ se kî

Hema ma nay zî vazîm kî, merdîm rêseno vazo "Na "kî" morfema rastaya."
Çîm kî na morfem ca bî ca be'elyena zî. Bîlhassa fekdê Dêdsim'îdî na morfem tîm u tîm "ke"ya.

Rêzawayê qîsaya pêbestî sero çend nûmûney:

Wextano kî Şêx Seîd Pîran'dî, camîyo cêrîndîbî, bray jey Şêx Evdîrênim'î
k.q.a. k o k

çend hebê mehkumandî mîşewre kerd ow vîst gereqolê Pîran ser.
o g g o
(Malmîsanîj, Şêx Seîd Hame Pîran)

Êdê kotîra bîzanê kî pêrîkc altunê cî mî nêdayê gumandari.
k o g k.q.a. k g o
(U. Adîrîn, Bêbextî)

Nejdîyê saray nîyadano ke çenay pasay hawa baxçeo gûlî sesînde fetelîna.
o g k.q.a. g z o g
(Usxan, Vîzîk u Lüye)

Na raye kî ez tersan ke, çêneke sona piyê xora vana, u kî emîr dano cendermu, yî kî yenê mî benê gerekol. (Zîlfî, Qeleme Sure)
z k g k.q.a. k g o g k g o

QISAYA PERSÎ

Dîmlîdî qîseyê persî dî tewrî roneyênê. Zew babetê cî zerfê persîya, zew babetê cî zî bê zerfê persî roneyênê.

Taynê zerfê persîyê dîmlî nêye:

çî/ çâ
çî çî
çî mîhal
çî wext/ çî wext
çî tewr/ çî tur
senî/ senê

koti/ kot / kata
 kotra/ kotira
 kanci/ kamcin/ kajin
 kam/ kom/ kami/ kê
 çend
 se

Qiseyê persiyê kî nê zerfanê persiyana virazyenê, nînanî e ve umumi kerde vernîdê qîsadi yeno. Çayê girwey soyînê qîsayo. Ew zerfê persî zî tîm u tîm girweyra veri yeno. E kî girweyê qîser zew fiilêdo alîkariyo, wexto fiilo alîkari wu zerfê persî piya nuşyenê ew wîrdîna piya girweyê qîser hesîbyenê.

Iavrê ze kî mî cordî zî va, dimlîdî bê zerfê persî zî qîsaya persî sena ronewo. Zaf zîwanandî zî qîseyê persiyê winayênî estê. Iavrê hema hema pêrkîndî ya merdimîrê affîksêda persî lazîma (zey tîrkî) yan zî merdim rêzbiyeyîşê qîser vîrneno (zey swêdî). Iavrê dimlîdî merdim ne rêzbiyayî - şê qîser vîrneno ne zî kesîrê affîksê lazîm bena. Na kîsta, merdim girwey sero vatîşê xo tenekê sîdeyneno.

Rêzawayê qîsaya persî sero çend nûmuney:

Tu kot menda? (Fîrat, Sultan Sîlêman)
 k z.p. g

Ne lao u senêno? (Zîlfî, Diplomê Beşinciye)
 o.v. k g

Derdê to zî zey ê mî gîrdo? (M. Çermug, Xaseko Gano Zerezo)
 k z g

Fra vîzîk, to xoz kîst? (Rîsxan, Vîzîk u Lîye)
 o.v. k o g

QISAYA BEDELYAYÎ

Ze kî mî cordî va, qîsandê senîkandî çayê dî unsuran hema hema qe nêvîr - yêno; çayê kerde wu girwey... Çayê objektan u zerfan wext wext vîryeno, Iavrê çayê kerde wu girwey hema hema tîm sabîto. Ze kî yeno vîrî, ê qî - seyê kî tey objektî cîsîyayîşî esto, tenya inandî çayê girwey vîryayê. Bê inan zu qîsaya senîkî kerde tîm vernîda qîserdî, girwe zî soyîndê qîser - dî yeno.

Iavrê nuştîx u helbestkari tîm qelema xo nê awaya nêgîrêdanê. Ê qayîliyê kî nuştîşê xodî diha serbestîbê. Çoka wext wext çayê kerde wu girwey vîrnenê, kî nê tewr qîsanrê mayê vam qîseyê têtewrî... Nuştîx u helbestka - ri qîsanê têtewrîya nuştanê xo kenê diha weşî.

Çend nûmuney:

Jew hikayet qal keran torê bîra. (U. Efendî, Bîyîşê Pêxemberî, Mewluda
 o g o o.v. Nebî)

To dîmera berbena na pepuqa kora mayê. (Deyra xelqî)
 z g k

Monen bawkey keynono. (Deyra xelqî)
 g k

Kerd xezîne xo miyani eskera. (U. Efendî, Bîyayîşê Pêxemberî, Mewluda
 g o k Nebî)

Çend terimi:

<u>Dımlı</u>	<u>Swêdi</u>	<u>Almani</u>	<u>Fransızı</u>	<u>İnglizi</u>	<u>Tırki</u>
affiks	ändelse	affix	affixe	affix	ek
cıdıbiyayış/lokativ		lokativ	locatif	locative	kalma
cıraamayış/ablativ		ablativ	aflatif	ablative	çıkma
cıserbiyayış/akkusativ/akkusativ			accrsativ	accrsative	belirtme
cısiyayış dativ		dativ	datif	dativ	yönelme
fiil	verb	verb	verbe	verb	eylem
fiilo alikari/hjälpverb/hilfverb			verbe	auxiliary	yardımcı
			auxiliaire	verb	eylem
gırwe	predikat	prädikat	prédicat	predicate	yüklem
qısa	satz	satz	phrase	sentence	tümce
qısaye alı-/bisatz		nebensatz	proposition	subordinate	yan tümce
kari			subordonnée	clause	
kelime	ord	wort	mot	word	sözcük
kerde	subjekt	subjekt	sujet	feature	özne
morfem	morfem	morphem	morphème	monème	biçimbirim
				grammatical	
name	substantiv	substantiv	substantif	substantive	ad
objekt	objekt	objekt	complément	complement	tümleç
rêzawa	ordföjd	syntax	syntaxe	syntax	sözdizimi
serqısa	huvudsatz	hauptsatz	proposition	main clause	temel tümce
			principale		
zerf	adverb	adverb	adverbe	adverb	belirteç

BANO NEWE

ARDWAN

Rozê zew mêrdek xorê ban virazeno. Xeylê emeg weno. Ban qediyeno. Milet qelfe qelfe yena kî bewniyo bani. Tayn vanê, "Ela xeyr kero, to bol weş virasto." Tayn vanê, "Bol weşo, la no çenge bewniyayê na kısttrase diha weş biyê." Tayn vanê, "Weşo, lavrê verê bani hetê na kıstbiyayêse odo diha weşbiyayê." Tayn zi vanê, "No çenge hetê na kıstbiyayêse odo diha rindbiyayê."

Çi serayê sîma bitewna, bani mêrdekirê kenê tamsal. Mêrdek vano, "Ez se kera? Herg kesira vengêno vîzyeno..." Soyındı, mêrdek gêno, tekeri keno bani bîna. Zewê ame wu va kî "Ban hetê na kısta bewniyose odo diha weşbo.", mêrdeki hema ban tada a kıst. E ki zewê ame wu va, "Çengey bani hetê na kısta bewniyayê, odo diha weşbiyayê.", mêrdeki hema ban tada a kıst. Soyındı pêro vanê, "He Wella!.. Wella to banêdo bol weş virasto!"

HİRÊ MORDEM

Arêdayox: USXAN

Vatox: AVDELİZ

Cayê vatîşî: Dêrsim

Wext: 1985

Hirê mordem benê. Nê zaf feqir benê.

Rozê na hirê mordem künêra raê sonê. Vanê "Some, Xızıraleyhisselam'ra mîrodê xo bîwazîme."

Zaf sonê, senik sonê, rastê mordemê yenê. Niyadananê ke mordem hêpade cîte keno. Na ta rameno sona, da ta çineno yeno. Ni sasbenê. Sonê leyê mordemek. Selamunaleykim, aleykimmeselam, xêl xatîr perskenê.

Mordemek nînera pers keno, vano:

"Kata sonê?"

Mordemra vanê:

"Some leye Xızıraleyhisselam ke cîra mîrodê xo bîwazîme."

Mordemek vano:

"Mîrodê sîma çîko?"

Ju vano:

"Mîrodê mî... Ez çewres mîe wu ju ki qonax wazen."

Îye binra pers keno. O ki vano:

"Ez ki ju saray u çewres carîya wazen."

Îye binra pers keno. O ki vano:

"Ez ki ju çênekade sîte pake wazen."

Mordemek vano:

"Yê sîma hurdimîne, mî mîrodê sîma da. Sîma sîrê."

Yê hurdemena sonê.

Mordemê peyênra vano:

"Yê to zaf zoro. Caê ju çênekê esta, a ki nîka hae denîskar nanê ru."

Ala sime, se keme..."

Hurdemêna mordemek künera rae, sonê. Sonê verê çeverê çe çêneke. Mordemek iye binra vano:

"So zere. İye ke ame çêneke wazenê, zeredere. So ronise. İne ke cı da to, vaze teww..."

Mordemek sono zere. Selam, xal xatır perskenê. Deniskarci qesey kenê..

Piyê çêneke vano:

"Se miye, dı sey mange, poncas zern..." Vano ke vano.

Deniskarci vanê:

"Bra tı zaf çi mi wazena. Na honde çi qı kotra biyame?"

Mordemek uza xılbeno, vano:

"Teww!... Çı xa senik wazena?"

Deniskarci vanê:

"No honde qolind kam dano?"

Mordemek xılbeno, vano:

"Ez dan!"

Piyê çêneke vano:

"Tı ke çena mı wazena, şertê mı estê..."

Mordemek vano:

"Şertê to çikiyê?"

Piyê çêneke vano:

"Qolind ponc sey miye, hirê sey deva... Ju ki, çena mı ke biyê veyvike, verê şemuga made ju çardaxê viraze. çena mı ke biye veyvike, şiyê, gereke tij cı mesano."

Mordemek vano:

"Apê mı nao vere çeverde. Ala cıra perskerine, se vano."

Mordemek sono tever, mordemekra vano:

"Piyê çêneke mira honde çi wast... Se bikeme?"

Mordemek vano:

"Qolay... Tı pêrunê qeulke."

Mordemek küno zere, vano:

"Şertunê sîma pêrunê qeulken."

Çêneke cêno, sono reseno mîrodê xo.

Yi hurdîmena mordem ki mîrodê xo cênê. Herg kes xorê sono.

Hot ser vîrenêra... Na mordemo ke mîrod dano, rozê xo xorê vano, "Ala ez sêrine, mı honde mîrodê nîne ard hurend, ala nî se kenê?"

Kûnera rae sono çe mordemo ke vîrende çewres miye wu qonax day cı. Sono saraye. Dey kincunê kano keno pay. Sono verê sarayê, vano:

"Ez amune ke axayê sîma bivêdime."

Bekçiyê verê sarayê nêverdano zere. Kenê zelemela. Axa zerera zirçeno, vano:

"Çıko sîma kerdê zelemela?"

Bekçiyê verê çêver vano:

"Feqîrê amo, çîralix wazeno."

Axa zerera zirçeno, vano:

"Zere meverdê! Berzê tever, şîro!"

Mordemek êrzenê tever, sono... Nafa ki sono qonaxê mordemekê wertî. Sono ke mordemek biyo pîsa. Çewres carîye ki verde gureyanê... O sono ke şîro zere, uza ki nêverdane zere.

Nafa ki sono leye mordemekî peyên. Sono ke mordemek ju dewede biyo şoane. Şoder malê dewe ceno, sono; sonde ceno yeno. Ciniyê ki, sonde ke ame, verva cı sona. Çiyê ke teyvi cıra ceno, mal kena zere. E ke ame çe, xîzmetê cı kena.

Onca, rozê şoane maldero... Na mordemek sono çe şoaney. Ciniya şoaney niyadana ke mordemekê amo. Çewer werte kül u derê kine qaniye sero geste merdo. Mordemek ana, kena cıl, orxan dana pîra. Cîrê yemeg pozena... Be - no vera sond. Şoane mal dota ano, niyadano ke cinêke verva cı niyamê. Meraq keno. Yeno çe. Cinêkera vano:

"Ça verva mı niyama?"

Cinêke vana:

"Axa, meymanê ma ame, coka verva to niyamune."

Mordemek vano:

"Osu meyman ca verdano yeno?... Daha rind ke niyama."

Şoane sono leye mordemek, lew nano destre, xal xatir perskeno.

Mordemek vano:

"Xal xatir kotiyo? Qe pers meke... Nêwesno, miren."

Şoane vano:

"Dermanê to çiko?"

Mordemek vano:

"Dermanê ma derwusa hot asmên ke sara birna, gon ke kerde külunê mî - ra, ez ben wes."

Şoane vano:

"Derwusada ma esta, hot asmêna. Lazeko. Haq ses ser domu ma nêda, ses serra tepiya da ma. Ez qeul ken ke torê sare bibirnine. Ama ciniya mî qeul nêkena. A zaf zeretenika."

Beno son. Sonê kûne ra... Şoane ciniya xora vano. Cinêke heredina.

Şoane vano:

"Cinêk, ez na derwuse na mordemekre sare birnen. Tî se vana vaze..."

Sono, taride urzeno ra. Lazek ano, sare birneno. Gon keno mordemekra. Onca sono kûne ra. Sewa letera tepiya niyadano ke derwuse berve. Urzeno ra ke lazek besîfede, tae ki zern nêro...

Mordemek raera sono, rastê yi di mordemu yeno. Yi mordemek vanê: "Ma hewn di... Ze ke mal u milkê ma bi, qonaxê ma bi... Nika onca a - meyme tade vejayme."

Mordemek vano:

"Sima hewn nêdi. Sima mîra mirod wast, mî ki mirod da sima. Ama sima ez nas nêkerdine. Ez estna tever. Coka mal milk pêro simara guret."

Ni uza poşman benê. Kar karra vêrd ra. Mordemek raa xora sono, yi ki raa xora sonê.

EZ TO GÊNA*

Xalê NURÎ

Yew roc, yew mêrdimo extiyar bi. Namey cê Xalê Hûs'bi.

O, hewtês-heştês sera, yew keyneki rimneno.

Keyneki tira wana:

"Xalê Hûs, tî mî benê kûra?"

Xalê Hûs wano:

"Ez to bena, xwiri gêna."

Keyneki tira wana:

"Tî mî gênê, feqet ez to nêgêna!"

Xalê Hûs wano:

"Tî wazena mî bigi, tî wazena mî megî, ez to gêna!"

(*) Ma na mersel, MÎRKUT'ra girota. MÎRKUT, Kovara Her Tistî Ye Ji Bo Herkesî Ye... Xwedî u Berpîrsîyar: Mahmûd LEWENDÎ.

HİRÊ MERDÜMÎ

Arêdayox: Oskar MANN

Cayê vatîşî: Kor

Wext: 1906

Hirê merdûmî sî jû rêra. Hêzretî Xîdır raşt ame. Va:
"Şîma şoni koti?"
Va:
Ma şoni, pera qezenckenni."
Hêzretî Xîdır va:
"Şîma peran pey se kenni?"
Jû merdûmî va:
"Ez xûrî ana pey jû cînîa salîh genna."
Jû zî va:
"Ez ana, pey benna şêxislam."
Ay hirîni va:
"Ez ana, pey benna paşa."
Hêzretî Xîdır'i jû kaxîtî da mordûmî verîni; tayn wel day mordûmî di-
yîni; jû axça zî da mordûmî hirîni.
Hêzretî Xîdır'i va:
"Mîr sond buwani: Her çî kî haqq da şîma, şîma çewira tepiya niêdî!"
Hirê haminîz cîrê sond wend.
Hêzretî Xîdır'i va:
"Şorên kîyani xû!"
Herçî jû çî keyî xû.
Aw mordûmî kaxîtî teyî, saw wûrîşt; biyo âlem. Aw mordûmî wele tey,
wûrîşt; awniya xîzney ârdî pêro cîra aysêni. Aw mordûmî axçe tê, şow wu-
rîşt, awniya; pêlêkî yî biyo pîrî perey.
Mordûmî verîni bî şêxislam. Mordûmî diyîni xorî jû cînîya salîh gîrot.
Mordûmî hirîni bî paşa.
Haqqî êmîr kerd Hêzretî Xîdır'i, va:
"So hirê hame mordûman bicerîbîn!"
Hêzretî Xîdır şî qonaxî şêxislamî. Kot belkî jû fûqarî, sî zere.
Şêxislamî va:
"Tî çî gêrenî?"
Va:
"Fz omeya, tî ders bîdî mî."
Şêxislamî va:
"Şo! Tî îtiyay kerdî pis!"
Kot teber, şî. Jû kaxîtî dabî şêxislam, cîra gürot. Şêxislam hancî bî
cayîl, teway nêzana. Padişay taxtra şêxislam na ro.
Hêzretî Xîdır şî key paşay, şî zere.
Paşay va:
"Tî çî gêrenî?"

Va:
 "Ez feqira. Çand roji mı weyakı!"
 Paşay va:
 "Şo! Cay tû çiniyo!"
 Hazereti Xıdır'i aya wela kı daybı cı, tıra güret; wı zi bı feqir.
 Şı key ay mordımı ciniya salıñ wêsti. Pêri ji kerd a. Selam da. Jini-
 yeki va:
 "Tı kami?"
 Va:
 "Ez rêyana. Ez ameya, tı çand roji meqatê mı bıkırı."
 Jinêki va:
 "Tı saro çimoni mı ser amey."
 Nist ro. Cinêki kinci jê tıra veti, kinci newey day pıra.
 Merdey yay şand ame, va:
 "Ini kamo?"
 Cinêki va:
 "Xeribo. Çand roci ma kenni wêye!"
 Merdey cinêki va:
 "Tû zor hol kerda."
 Hazereti Xıdır xû kerd aşkira. Va:
 "Ez hazereti Xıdır'a. Rêyera ez rastî şima ameya. Mı şima hergıjuy çiki-
 da. Ez ameya, mı ambazî tû tecrîbe kerdî. Sozi xû sero nêvinerti. Mı ama-
 neti xû cıra giroti. Ini zi tori. Tı leyaqî; sozi xû ser vinerti. Haqq
 tura razio."

NAMISÊ CENÎ

Mihê ELİŞAN

Rocara rocêk, yew cenî wu yew mêrde benê. Nê mesley nomis ser mı-
 naqêşe kenê. Merde cenî temi keno, vono, "Tı gerek teberrâ nêgeyra,
 keyira nêveciya!" Ew dıma vono, "Comêrd comêrd nêbose nomisê cenîyo
 çinkew." Ceniz mêrdera vona, "Yew nêşken nomisê yew bipawo! Namisey
 u benameisey dest merdîmedo! Namisê her kesiz destê yidew!" En vatey
 ser mêrde hêrs beno wu ceney xora vono: "Ez nêbo, namisê to çinkew!"
 Ceniz hêrs bena, mêrdera vona: "Bê ma şert bikerê!" Mêrde vono, "Wa
 bo!" Ew şert kenê.

Cenî hema warzena, ardi dekena taşt. Veyndana mêrdi, tıra vona,
 "Destê mı ardini, wa pêşê mı ardi nêbo. Hela bê, pêşê mı bid qayme."
 Mêrde pêson ya dono qayme wu girêdono.

Cenî şına war. Ber akena, ewnêna kûçe. Vinena yew ha ravêreno.
 Veyndana mêrik, vona, "Bê!" Mêrik ageyreno, yeno. Cenî destê yi gêna,
 bena axûr. Tıra vona, "Midi güre bı!" Mêrik güre ken, qedinen. Cenî
 ber akena, yi kena kûçe. Tıra vona, "Torê oxirîb!" Mêrik şino.

Cenî şına cor. Veyndana mêrdey xo. Tıra vona, "Mêrde, yew ome no-
 misê mı. Ew gürey xo kerd u şı. Toz yir pêşê mı day qayme." Renğa
 mêrdi şına. Cenira vono, "Heqê to esto. Ez neheqa. Yew nêşken no-
 misê yew bipawo."

LU WU QULO SEREPIRÇINIYA

Arêdayox: M. CERMUG

Vatox: RAYBER

Cayê vatîşî: Dormareyê Çermug u Sewreg.
(Versel, Almanya'ya Federal'di
qeydbiya.)

Wext: 1987

Wextê xûrê jew beno, cit keno. Figarebî. Tebayê cî çiniyo. Cit keno. Cîtdî sersiya cî koyîna dorêna. Koyîna... "Yawo!..." no vano, "Elay mirê qismet rîst." Va, "Ez emser des seriyo cit kene, cita minê nîna. Ge torz dana pîro, torzla dano pîro, torg... Ge yaxer nêvareno. Ge melle yeno. Ge qûmîl yena dana pîro. Elay mirê dor di. Qay her hâlde qismetê mino tey."

Sîno cinêkerda xorê vano kî, "Cinêki, wa dew pey nêhesiyo..." vano, "Mirê zengen u hûwiya biya, ma dor anê."

No koşe, o koşe... Dor ananê. Dor tayn manena, cîniyerda xorê vano, "Tî şo herî biya." vano, "Ez diha ana."

Cinêk şîna heta herî biyaro, merdek akeno... Fekê cî vera, marê binra kîlor biyo heta fek.

Mar vano, "Hey qulo serepirçîn!..." vano, "Mî se kerd to kî..." vano, "To ez cara lunaya, hewadaya? Emser vist u di serê minê eza nê dordî. Kes qarmîşê mî nêbî, qe to xanmîşê mî nêbî. Yanê qandê çî çî to ez cara leqna-ya, hey qulo serepirçîn!?" vano.

"Ee..." vano, "Hadê..." vano, "Gayêndê mino tiya..." vano, "Ma şîrê gayra perskerê. Eger va cî per, mî per. Qetlê mî torê helalo." vano.

Sîno, gadê zerîra vano... Vano, "Hey gayo zerî..." vano, "No maro vano kî edo to pera. Tiye se vanê mirê? E kî tî mî êfkerê, belkî mî nêpereno."

Vano, "Wa serdê zîwandê to pero!"
Vano, "Çî?"

Vano, "Çîm kî to a zextî hendik kûwê miro, to va "Dor!... Dor!..." vano, "Qe to rojê ez rîhat nêverdaya kî... Bê zextî ez nêvato dor kî. To hûkmê zextiya ez dorkerda tîm."

"Errr!..." vano, "Demek kî emegê mî ney verd çiniyo!" Vano, "Harê, herê mino wiya..."

Şîno herî het.

Her vano, "Wa keftê destî pero."

"Yawo!..." vano, "Çî?"

Vano, "To him barê koliyan dinda mı ser, him zi to çiwe girot u ti pey-
 ra vinderdê a mı. To e ramita." Vano, "Eh!.. Ey!.." vano, "Hadê..." vano, "Ma şırê..." vano, luwêna ûtiya."
 Sîno, vano, "Waya lu..."
 Vana, "Ha?"
 Vano, "Girweyêdo mino bol to mendo." va.
 Vana: "Çi çiyo?"
 Vano, "İste no mar..." Vano wina wina wina... Mersel...
 Vana, "Qul serepirçino. Qul bol şeytano." vano, "E... Eyê kî lingê cî
 didiyê, bol şeytanê. Eyê kî şito xax werdo..." vano, "bol şeytanê."
 "Ey?" vano, "Tî se vano, mı pero?"
 "Ey..." vano, "Kesi qewmê mirâ hewleyê nêkerda. Hema ezo kena torê
 hewleyê bikera."
 Vano, "Vaj!"
 Vana, "Wa fina to wini dorekko, we fekê to zi bîdawo. To fina bero cadê
 todî to êrdi binkero." Vano, "Dêri... Mî het zi fekê cî bîdawî."
 Fekê cî daweno. Nano xo dosî ser.
 Vana, "Şîma... Dîmlî yu Kürdi..." vano, "Aqilê şîma peyra yeno. Hele
 verra biro... Şîma hâkim u mahkema ronênê." Lu vana, "Dî!.." vano, "Tiyê
 kenê fina berê... Jewnado jey to herdo giro ewza cî bikero, sersiya ey-
 do zi pakoyo. No fin odo hirê mahkemara diha bigeyro." vano, "Dî xo dosî
 sernî..." vano, "Ber o kerera dîndî. Wa lette letebo!"
 No beno marî. Seni kî dor dano êro, dor bena lette letey. Mar miyandî
 mireno.
 Vano, "Waya lu..." vano, "To mirê na hewley kerd, ezdo torê şîrî ker-
 gi biyara."
 Lu vana, "Ez bextê to bena..." vano, "Qul serepirçino..." vano, "E to-
 ra tersena. Mirê kergî megî."
 "Nêêê!.. Nê!.."
 Şîno, keyedî hirê-çîhar-panz kergî keno xo vîrar. Dî tazi zi peyra xo
 miyaneya girêdano.
 Lu winîna kî çîhar-heşt lingiyê peyra yenê. Lu tîm gam gam peydî reme-
 na.
 "Yawo!.." vano, "Way lu, tî çî remena?"
 "La!.." vano, "Qe kergê to mirê lazîmî niyê!"
 Dano kergaro, kergî qîjîqîjî kenê.
 Vana, "Qîjiya yena mı, hema..." vano, "Vengê postalandê cendîrmano zi
 yeno mı." vano... Taziyanrê vano cendîrmey... Vana "Hema..." vano, "Ven-
 gê postalandê cendîrmano zi to peyra yeno mı."
 "La!.." vano, "Ka?.. Mî peydî teva çîniyo da!.." vano, "Ezo torê ker-
 gi ana da..."
 Lu tîm bîndê lingandê eyra winena ey peyra. Tîm peydî remena, peydî
 remena, peydî remena... Tenekê tiyara wîja hema fek şîno... Kergan çeke-
 no, taziyanrê vano "Ha!.. Ha!.."
 No kere luwer fetilnenê, o kere luwer fetilnenê... Cayo wesano ware
 luwerro nêverdanê. Lu zor kewna qûlê, xo veradana zîndani bîn. Diha hirê
 çîhar şîatî helkena, helkena, helkena... Aqil yeno heywanî sere. Yena gû-
 nena rojî ver.
 Nêzana kî şûwaneyêdo veyşano teyşano, oyo cîra cordî lulî ceneno. Vana
 qay vayo dano gûmpisingro, gûmpisingî veng vejênê.
 Vana, "Hele bewnî!.. Gay va kî "Wa to pero, serdê zîwandê to pero!"
 Herî va "Wa keftê destê to pero!" Ew mı qaltax va kî... Va "Fina cadê cî-
 kî. Ber herun..." Wa mı zi bîvatê "Wa to pero!.. Serê zerida to pero!.."
 Na hewley mî cîrê kerd, ew o şî eskerê xo girot u ard... Tazi ardî vîstî
 mı dîm. Ke çîniyo kî mı tiya bîkîşo. Sarê mı cîkero, postey mı bero, es-
 kerdê Rom'irê kürkê cîyankero."
 Şûwanî va, "Ezo ûtiya!"
 "E!.." va, "Ez şîra kotî?.." va, "Quldê serepirçîni dest nêreyena!"
 Heywanek wîzara hema boçîka xo kerd xo şaşan miyan u da pîro remê.

SILTAN'A XASEK

Arêdayox: M. ÇERMUG

Cayê vatîşî: Çermug

Rozê dewîzi key mîxtarîdî arêbyenê pê ser. Vanê "Dewda madî camî çîniya. No wîna nêbeno. Bêrê ma dest bîdê pê wu dewda xorê camîyê virazê." Ew hema başley virastîşê camî kenê. Taynî si, taynî her anê, taynî zî dêsandî girweyenê. No hesab camî virazenê.

Lavrê no qor camîrê zew xocayê lazîmo. Dewîzi xo miyanra zewî rişenê suk. Vanê "So miftîrê vaz, wa marê zew aqil bîdo."

Dewîz sino suk. Sino miftî het. Miftîrê vano, "Ma camî virast. Mayê nêzanê kamî xoca tayinkerê."

Miftî dewîzirê vano, "Sîma camî virasta, girweyêdo bol rind kerdo. Gereke heme cadî key Elây bibo. Qandê xocay zî... Bewnê, dewda sîmadî kam pak u xaseko ey camîrê xoca tayinkerê. Wa o xocay sîmabo."

Dewîz miftîrê vano "Berxûdarbê!" wu sukra abîryeno, sino dew.

Cematî fîna keydê mîxtarîdî girwî mîşore keno. No dewîzo kî sîbî suk, qîsanê miftî inarê vano. Cîmatî dîşnîşbeno. Kam pako, kam pak niyo? So-yîndî pêro piya vanê "Dewda madî Sîltan'ra pak u xasek kes çîniyo. Wa Sîltan xocay mabo!" Sefaqê nê qerarî Sîltan'rê vanê. Sîltan zî qebul-kena.

Dîhîrdî mezin ezan dano. Dewîzi pêro piya sinê camî. Sîltan zî fîs-tanêdo xasek dana xora wu heme cayê xo altunana kena pîr. Vernîda cema-tîdî vîndena wu başley nîmazî kena. Sîltan kî sîna secde, xîşxîşîya al-tunandê cî çîhar çorçmedê camîdî aşnawîyena. No hesab cematî kîstêra te-maşey Sîltan, kîstêra zî gostareya xîşxîşîya altunandê cî keno wu nîma-zî qedînenê. Herg keş bol beno şa. Vanê "Ela kesî bê camî nêverdo. Ela wa Sîltan'ra zî razîbo kî marê xocayîna kena!"

Wîna hîrê çîhar mengî ravêrenê. Rozê miftî vano "Hele sîra a dew, camîya inan êmbarîkkera. Hele bewnîya êyê sekenê?"

Miftî wextê yasî reseno dew. Rast sino camî. Camîdî miftî weyneno kî zu cînekêda xasek amê, kewt cematî ver u başley nîmazî kerd. Miftî meht maneno. Lavrê vengê xo nêkeno. Nîmaz qedîyeno.

Bahdê nîmazî miftî cematîrê vano:

"Sîma nêzanê dîndê madî çîyo wîna gûnayo? Qe cînîra xoca beno?"

Cematî zî vano:

"Miftî Beg, ma tora perskerd, to marê va "Kam pak u xaseko, ey ta-yinkerê. Qandê coy ma zî Sîltan'a xasek tayinkerd."

Miftî vano:

"Mî sîmarê nêva cînî tayinkerê. Mî va camêrdan miyanra zewî xoca ta-yinkerê."

Cîmatî miyanra zewê xo çekeno werte, vano:

"Welay e zî zey miftî dîşnîşbena. Mî zanayê no girwedî çîyêdo çewt esto. Sebebê cî zî noyo: Çî kî, Sîltan fek u rî siyê êrd u xîşxîşîya altunandê cî ameyê mîse, zey Miftî Beg'i zerîda mîra zî çîyo âr ravêrdê."

Na qîse sero mîlet pêro piya wîyena. Miftî zî beno sîp u sur. Vano:

"Wa Ela belay sîma bîdo!" wu dew terkkeno.

EZ BÊ WELAT NÎNO

USXAN

Dismeni ez guretne
Dest lingê mî gîredayî
Horte dewede dayve miro
Verva domonunê mî
Merdene mirê wes ame
Cigerê mî bi leteyî
Domonê mî ke bervay
Girêde, dest lingunê mî grêde
Mî benê erzenê zindanê karpêt'i
Werwayo, zar u ruto
Ama bê welat nîno
Ne sîmara terseno
Ne kî dara saera
Merdene ke ama sewetê na welatî
Xêr ama çîmunê mî sero.

KAM KISIYA?

Hard
Asme
Dar ber
Pêro mara herediyo
Kotra vejîya na duma
Na veng
Na roşt
Na duma
Onca
Onca mara
Kam kisiya?

USXAN

MA HA YENÊ

Mihê ELÎŞAN

Ma surbi, ma ha yenê
Ma kî sey virson zî bêrê
Ma kî sey laser zî bêrê
Ma kî sey bomber zî bêrê

Ma debi ma ha yenê
Ma yenê xerepnenê
Ma yenê virazenê
Xirbo mî aconenê

Ma xendeko kenênê
Him bono ma dekenê
Banon xo ma virazenê
Ma pintino geber kenê

Bağoz ma xelakenê
Xelkê xo ma xelesnenê
Bindeston gon werdora
Bin lingon xenzirora

Ma surbi, ma ha yenê
Guney ma sey aw bêro zî
Rêyna kî zî ma aqeyr
Tepya ageyrayişê ma

Mar zaf mal bibu zî
Mak reyna bigî xû çimî
Hûkmato teresbabra
Ma gerek zî bipersê

Hesabê xoyo verên u peyên
Wasey Şêx Seid u Seyid Riza'y
Ma gerek biyarê ca
En deyn ha serê madew

Aya roc mara duri niya
Sûrbuney ma pilbiya
Nizdira ku bitequ
Teresi wu ciyati

Pêrîzî kî bewli bîbî
Zomay u veyveki ma
Xo pêrîkî bixemelm
Semedê felatey welat

Ma surbi, ma ha yenê
Yen hesabê xo vinênê
Zalimora zî persênê
Gun verdora zî persênê

Ma surbi, ma ha yenê
Ma debi, ma ha yenê
Tifingê ma vengi niyê
Güley ma cay xo bigu

Geley wayon u brayo
Destê xo bidinê yemno
Roca ma nezdi biya
Destê xo bidinê yemno

Geley karkeron u dewuco
Destê xo bidinê yemno
Geley mahmuran u misyayo
Destê xo bidin karkero.

LACÊ MI *

Mihê ELÎŞAN

Lacê mî, şo bires ombazonê xo
Ombazonê xora tepya memon
Mî tî semedê ena roc ardê dinya
Şo lacê mî, so!
Semedê welatî so
Semedê nomîsî şo
Soz sozê carmedonew
Ena her çend seseriyo cizena
Bin lingondê dişmeno gunwerdidi
Hesir çimo nalino cizî
Bînd nêomey vindertîş
Gunî sey aw rişyay
Laser bînd nêvindert
Herba Şêx Seid'îdî
Dewon ma weşnayî
Şar ma kîştî
Nomîs kerd bîne payondê xo
Keyney u veyvekê ma xerepnay
Bê bextey dişmeni
Ma xo vîra nêkerda
Mî tî semedê ena roc kerdê pil
Cîcey xo semedê ena roc da to
Ax u kûlî sêney mîra vec
Derdê dişmeni hin nîno ontîş
Beso beso en zîlîm!
Xo tepya med lacê mî
Şitê mî wa torê helalbo
Şo, rayer to wa akêrdebo
Oxîr to xeyreb
Goştareya mî bîk
Bê bextey zafey
Hayey to wa tobo
Hayey to wa ombazan tobo
Xo tereson u bê bextora bî paw
Eno rînd dek xo sere
Dişme him bê bext
Hemîz tereso
En vatey wa to goştîbo
Mendişê bindesteya ma

Bê bextey, teresey dişmeniraya
Însonê ma nêzonaye verda
Nêzonayey lez xapiyen
Wa heme çî to vîrdîbo
Cironê ma Êrmenî'yo
Bê bexteyîd qîrkerd
Herb Şêx îz reyna
Bê bextey, mîzewîrey u
Delawerera gîrewt
În çî qînêbinse
Hûkmât nêekayî
Med bîd pêro
Tereson u bê bexto
Kê ma xerepna
Ma ardî ena roc
Ez pey inono kî
Şîma verra rînd
Şîret bîpîse
Hemay ha paştey şîmadew
Roca şîma durî niw
Ez dişey keno şîmaro
Paştey şîma veng niya!...

(*) Eslê na helbest zaf dergo ew zaf weşo. Helbestdî may u lazê cî qisey kenê. laz, semedê leji marda xora îzîna wa-zeno. Ew maya cî cîrê cîwab dana... Helbesta corên, zew qîsîmê na helbestde dergo. No qîsîmdî may lazê xorê cî-wab dana...

CEMÊ SEY MOMIDAN *

ZILFİ

Sonde sonde sonde
Bra bra sonde
Hewnê mordemi wes yêno
Fılanunê Sey Momidande

Cemê Sey Momidano
Bra Hemed na gavano
Amune ke sêri dewê
Pepeg mirê biwano
Va ke: "Çi sino, çî şiwano
Tede miz u dumanô

Cemê Sey Momidano
Bra lemin na hêniyo
Piro, çî kotara mî dime
Mal u gayê to mî ver niyo
Çaralixo ke mî dobe to
Çaralixê raa Haq'iyô

Cemê Sey Momidano
Bra na kemêra bele
Vano: "Piro eskeri ma ser meya
Meke wertê ma mezele
Ma name zuvinira
AX zuvinî dame wele
Yê ma pir u tolîbêniya
Meke wertê ma mezele

Cemê Sey Momidano
Bra miz u dumanô
Va ke: "Ponc teney ginê ro
Iazê brayê to Uşên'i
Çî turi pêra maneno
No dormêde dişmêni sêyr keno
Jê morê polati çiv dano

Cemê Sey Momidano
Bra bra hurdiyo
Vano: "Makina bolige ravêr bîze
Meterisê tolîbê mî bicêriyo
Piro, tîfangê mî neferunê dewlete mede
Torê çiyê Haq'iyô

Cemê Sey Momidano
Bra Hemed na gavano
Ondêr tever nêkeno
Tîfangê Kirmanc'iyô
Iao Xidê Tade ramene
Cisnê pir u rayberê tuyo
Vano: Ponc teney ginê mî
Hode belî nêkeno
Zuya gîna buriyê mî
Gonî kota çimê mî
Pir u rayber belî niyo

Piro mî dima yena koti
Mal u gayê to mî ver niyo
Tîfangê destê mî persena
Martino beleko newiyo
Tî ke nêyîndena yêna
Liyeqê canê tuyo
Tî ke hewla, honde menale
Yê mî nê mî biyê ses
Yê to hona zuyo

Cemê Sey Momidano
Bra naverô, çeto
Vano noverra amo kîstene
Seyisê Momid axay
Cendermê dewlete

Way way way
Bra bra way
Korê Momid axay
Riswetê ke ma ser day
Kincê brayê ho gureti
Dersim'ro fetelnay

(*) Ma na lawk, qeseta ZILFÎ'ya hirêyinra qeydkerda.

NAJNÎ ZEYNEME

HESE

Najni Zeyneme
serê na dinade
karo ke kerd,
baro ke ont,
izrav sîtamo ke di,
cori roz sewe
Hewnê nikot,
çimu ke rozê
hata herdi
wela çimu.
kote çimu.

MIRÊ AYVO

HESE

Goen estve mezgê mi,
Çigera mi biye xirxe.
Heve ters nêmodo serê mîde,
Verê dismende vînetayende.
Tomora mi zîye biye hazar,
Hard lerseno bira hard,
Endi usaro
Çayir u çimen jîdo, derey pîr sone,
Welatê mi germî, hîrê, ceneto,
Ala serdra mirçik ame ci,
Wesewes boverê mîde,
Ezo lal, wanene,
Nu mirê ayiv niyo ke!

Çutir destu gîredine,
Kor bîman,
Sefil bîman,
Niyo çao serê hardde
Wayire dost u dîsmenune,
Hona dest u payê mi este,
Mirê ayiv niyo ke!

K Ê S E V A ?

3

KARL HADANK'I VA KI...

Almanira çarnayoxi: Erol SEVER

Ebubekir PAMUKCU

Karl Hadank, ziwanoxêdo Almanîzo... Ziwanandê îranî sero tetkikandê xoya sinasyeno. Imbazê Oskar Mann'iyo. Bafê Oskar Mann'i, notandê Oskar Mann'i sero girweya wu MUN-DFRATEN DER ZÂZÂ* nuşt. Munderaten der Zâzâ, kitabêdo zaf erciyayeyo. Tey fekdê Sawreg, Kor, Focax, Kixi ew Çapakçur'ira nuştêy v analizê nînan estê... Verqisada kitabidî, Karl Hadank, pêro tetkikiyê kî xelqê ma wu ziwandê ma ser biyê. pêrkîna qal keno wu fikrê xo vano. Verqisa zaf derga ya mado qandê wendoxandê xo lete lete AYRÊ'dî binuşim.

I. "ZAZA" WU "DİMLİ", NAMEYE XELQÎ WU ZIWANÎ SERO

Xelqo , kî mayê etya tetkik kem, dî nameyê cî estê. Imbiryandê cî wu xeribî inarê vanê "Zaza", lavrê ziwandê inan dimliyo.

A.

Nê namanra tewr veri etyayoydî qal beno:

Cl. J. Rich 1820'dî vizyabî seyahat. Lavrê raya cî welatdê Zazayanra nê-ravêryêbi. Zazayan sero, qiseyê kî sarira aşnawitibi o ina vano. Kîsta Rich'iya mahnaya "zaza"y "kekec"o , yanê oyo kî fekakerde qisey keno wu qisandê cîra teva fahm nêbeno. (Narrative of a residence in Koordistan. Londra 1836. Cild I, rîper 376)

Kelimaya "zaza" dî tewrî nusyena: [z̥a] ew 𐬵𐬀𐬵𐬀 . Jos. Markwart nê nuştışê diyêni ze nuştışêdo zaf newe hesibneno wu nuştışê siftêni qebul keno. "Festgabe Jos. Szinnyei zum 70. Geurtstag" (Berlin 1927)'dî wina nuseno (rîper 78. Notocêrin 2): "Etya wîsta Andreas'i girwedê xodî ancina zu xer-

(*) Karl Hadank - Oskar Mann. Mundarten Der Zâzâ. Hauptsächlich Aus Siverek und Kor. Berlin, 1932.

leteyê kerdê. Merdimirê wini yeno kî Andreas'i cayêdî, ya Oskar Mann'îdî yan zî A. v. Le Coq'îdî, nameyê "dümli" wu "dîmli" aşnawîtê. - Etyara isaret keno kî awayê nuştışê kelimaya "zaza" yî dî babetiya. Merdimdo şîka xo bîdo nay ser. Finê, gerek merdim nay bîzano kî merdimî sîftêno kî nuştışê 'yîra qal keno Le Coq niyo. E kî ma bawêr bikem neşriyatê Estambol'î, verê hemîn Evliya Çelebi'dî kes rastê nê nuştışî yeno. Cild IV, rîper 145'îdî ze nuşayayo. Cild III, rîper 226 u 232'dî ew cild IV, rîper 74'îdî zî ze mî di. Neyra vîsî Carsten (nîmeyê diyênê sesera 18) tenya nuşeno. (Reisebeschreibung nach Arabien. Cild II, rîper 417). Ew meslaya diyên zî naya kî, awayê nuştışê êrebiya merdim nêseno bewniyo nuştışê irani. Mesela Iranîzan het qiymetê u zî, yan zî u 'î, yan zî u 'î wu 'î yî zewo. Nuştışê mayê ilmîdî gerek ma xeyalê xo bîdim nay ser. O. Mann kûrdiya Mukri sero nay nuşeno: Herfê êrebiyê zî, zî, 'î yê ze "ç" vazyenê. (K. P. P. qîsım IV, band III, kîsım I, 1906; ew bewnî M. Longworth Domes, Popular poetry of the Baloches, cild II, rîper 201, 1907. Ew Maximilian Bittner. Die Heiligen Bücher der Jeziden, rîper 5b u notocêrin 3. Vîyana 1913).

B.

Tewr veri O. Mann qîsmanê XV-XVI u rîperanê 213-215'ê kitabê xodî -kî za-zakiya Sewreg sero nuşayayo- "dîmli" ra ze nameyê nê xelqî wu ê zîwandê cî qal keno. Kleineoktoveft, rîper 4'dî wina vano: "Zazay zîwandê xora ze "dîmli" qal kenê." Nezdîyê soyîne sesera 19'î yanê verê O. Mann'î Êrmenî Antranig sino Zazayanê Dêrsim'î het u nameyo "Dêrsim" a zew kitabê nuşeno. Kitabê xodî (Tiflis 1900, bewnî rîper 161, notocêrin 1) nameyê nê zîwanî ra ze "dîmli" qal keno. Giroteyo kî mî etyara giroto, ezdo nê girotey qîsimê III'yê nê xebatîdî bîmîsna. P. Lerch (Forschungen, qîsmo sîftê, rîper XXI'dî ida keno kî, dîmli tenya eşîrandê Tırzik'îdî nê, a, eşîra Dumbelî miyandî zî qîsey bena. Wini aseno kî na idaya cîya diyêndî zu yannîşeyê esta. Na zelala kî Lerch'o etya Dîmli wu Tırkanê Dumbelîyan keno tê tewr. Corê Palu'yo kî ze mîntîqaya Dumbelîyan îsaretbena (k.n.r. rîper XXVII, notocêrin 28), na mîntîqa, mîntîqaya kî Dêrsim u Kixî'yê tey, a mîntîqaya. Êyê kî etya, Dîmli'yê, lavrê Dumbelî niyê. Seseerda verênra marê zef tatkîkî mendê, kî nê tatkîkiyê Dumbelîyan wini tayn mîntîqayandî misnenê kî nê mîntîqay Palu'ra zaf durîyê. Vêsiya cî, zîwandê Dumbelîyan sero idaya Lerch'î wu vatena ê binan -kî siyê na mîntîqa- pêzewmbînî nê-tepsena. Ze kî Evliya Çelebi vano (Seyehatname, 1314/1896, Estambol, cild IV, rîper 310, rêz 9 ew rîper 311, rêz 13) dola Rîzaiya mîntîqaya Tırkanbî. Nê malumatîra merdim zano kî zîwanê ninan (yanê ê Dumbelîyan, notê çarnayoxan) hewna wexto tirkîbî. Qî kî, ze kî O. Blau'y (ZDMG, cild 12, rîper 585, ser 1858) ano werte, seyyaho İranîş Nîmetûllah, Dumbeliyê kî eyaletda Şîrvan'î wu Hoy'îdî, îna Kûrd hesîbneno, lavrê kîsta bîna zî xeyalê merdimî anceno tirkîya qal kerdışê îna ser. Ze kî Jovannin vano (Dupré, Voyage en Perse, fait dans les années 1807, 1808 ew 1809. Paris 1819, rîper 456) eşîra Dumbelî tirkî qîsey kerdê. Ze kî ez zana, mîrê wini yeno kî kîsta zîwanîya problemê rêçê Dumbelîyan hewna hal nêbiyo. Malumatê kî B. Nikitin'o dano, ê zî, kitabê kî cordî qalê cîyo beno, eydî nuşayê.

Josef Maukwart (bewnî cor, rîper 78) qî wext kî zîwandê Dumbelîyanra -kî îna Zaza hesîbneno- qal keno, xeletaya P. Lerch'î zî pêno xo ser. Verqîsaya kitabê xo "Ermenistano Gêrin u Çîmeyê Dîjle" dî (1930) zî Zazayan u Dumbelîyan zew misneno. Ew ida keno kî, ê, mîntîqaya Hoy'îra qewriyayê Dêrsim u Ermenistano Çîharên. Lavrê na idada xodî ne zu wesîqayê misneno ne zî wextê nê qewriyayîşî vano. Mîntîqaya Hoy seseerda verêndî zu sukêda Imperatoryuma Persî'bi. Na mîntîqa tenya çend serî istilaya Osmanîyan'dî

mend. Wnise, Tirkane Osmaniyen çı wext Dumbeli na mintiqara gewrnayê. Ma diha veri zew tetkikêra qal kerdîbî, kî no tetkik sesera 19'îdî zew İrani (Nimetullah Sirvani) u zew Fransîz'î (Jouannin) -kî wîrdîna zî eşîra Dumbeli mintiqandê Hoy u Selmas'ra sinasnenê- desta nuşyabî. Zey inan James Morier zî vano, kî ey Dumbeli cêrdê Hoy'îdî mintiqaya Seker'îdî diyê (A second journey through Persia, rîper 309, Londra 1918). Wertedê seserda 19'îdî Albayê İngliz'î Sheil sîno İran. O zî eşîra Doombelli eşîranê Azerbaycan'î miyandî hesibneno wuvano "Na eşîr 2000 kekeya." (Glimpses of life and manners in Persia. Londra 1856, rîper 396). Hoy, wasatî 450 km. rozakewtê dê Palu'îdî manena. Mikuno kî grîbekê werdikeki eşîra Dumbeli'ra biabiryê. Javre wexto kî lerch'î tetkikê xo "Forschungen" must, yanê serdê sesera 19'îdî eşîs eşîr mintiqaya Hoy'îdîbî. Ez nêzana, Jos. Markwart'î do sent îspatkero, kî eşîra Dumbeli merdîmî seni Hoy'ra daya arden u Palu'îdî daya ca. Ze kî Markwart'î waqêda Kalhur u Kullia'îdî kerdîbî, tetkikê xoyê eşîranê Zaza wu Dumbeliyan sero zî mesel kîsta münasebetanê folklori, tarixi ew coxrafiye gêno dest. Bewnî cîldo diyênê na rêz (1930), rîper 54. (Kurdisch-Persische Forschungen, Verlag der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1930, notê çarnayoxan).

Çı wext fahm bî kî mikunê zew misnayîsdê Zazayan u Dumbeliyan -kî tirkî qisey kenê- çiniyo, nameyo "dimli" sero girwayîş diha bî rîhat. Mişoreyo kî "Dimli" sero -ze nameyê xelqî- abiyabî, ê mişoreydî mî fikrê xo akêrde vatbî. Ew neka ez sena ê fikrê xo diha rîhat ew diha zelal vaza. Kîsta mîna, ewe bedelyayîşê herfandê "l" ew "m" zaf mikuno kî qisaya "dimli", "Dailemi-Dailomi"ra bêro. Mî 1928'îdî (nuştayo kî peynîda cîldo diyêndî) teoriya "Dimli-Dailemi"ra qal kerdîbî. Javre hewna mîra zaf veri na teoriyra qal bîbî. Verê mî, sera 1900'îdî F. C. Andreas'î A. Christen'î desta no baş kerdîbî eşîkera. Ew vist seri verê ney zî Ermeni Antranig kitabê xo "Dêrsim"îdî (Tiflis, rîper 161) na teori çekerdîbî werte.

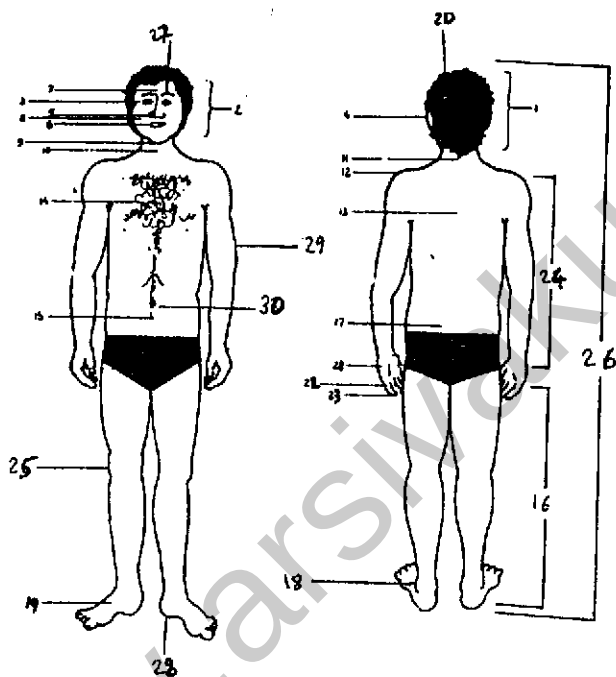
Jos. Markwart'î gos nêna teoriya "Dimli-Dailemi"î. Ey vatê qay rêçê kelima-ya "zaza"y atropateniko.² Cordê Tebriz'îdî nezdiyê Merend'îdî dewa Gelinqaya'îdî harzemi qisey beno. Ew malumatê kî C. F. Lehmann-Haupt nê zîwanî sero dano, Markwart'î, nê malumatandî îcarêtê atropatenikî diyê. (Kitabo "Ermenistan, Verî ew Newe"ya pêversan. Cîld I, 1900, rîper 185). Na idadî sebebê Markwart'îyo mühim samedê Gelinqayayîzanbî. Ey vatê qay xelqê Gelinqaya cîtêrê İranîzîbî. Haybî kî na rast niya. Lemmann-Haupt'îdî zew notê esto (rîper 533) kî fikrê Markwart'î keno puç. Javre Markwart'î no not nêdiyo. S. G. Wilson nê notîdî vano (Persian Life and Customs, rîper 50) kî wextê Nadir'îdî taynê xelqê Taliç'î Gelinqaya'îdî danabî ca, ew no xelqo hewna zew diyalêkdê taliçî qisey keno. Xelqo kî etya sero qiseyê benê, no xelq, o xelqo kî İranîzîbî wu diha başdo (sesera 18'îdî) Azerbaycan'îdî danayîbbî ca, obî. Ê wextandî, Nadir Şah'î nîme-cêrdê Azerbaycan'îdî -kî mintiqaya Tirkênbî- wu nezdiyê dola Rîzaiya'îdî İranîzî dayê ca. Ze kî mayê zam, êyê kî diha cêrd ronîstê, ê zî rozawadê Merend'îdî ew mintiqayandê Selmas u Lekk'îdî danayîbî ca. Nêyê kî newe amayîbî, nîna Tirkên miyandî zîwanê xo xo vîra kerd ew çaxo kî Sheil geyrayê (1836), o wext inan rewnayo tirkî qisey kerdê. (Bewnî JRGS, cîld 8, Londra 1838, rîper 55). V. Minorskiy, Toumaris'î sero, tetkikêdê xodî (Revue d'Historie des Religions 1928, rîper 105) idada Markwart'î -atropatenikîbiyayîşê rêçê zazakî- vero weziyet girotbî: "... kî bilhassa sesera 10'îdî Aûknê Dailamîtan asyayê. Cayê ronîstenê Salmanano eşasî hewna Dilmakan, yanê ze suka Dailamîtan vaziyena." Zew cayê ronîsten diha esto. Seredo kî no ca tam mintiqada Fixî'deyo, no diha mûhîmo. Henrich Kiepert'î no ca xebatêdê C. Haussknecht'îdî (Reuten im Orient, 1865-1869, xerite 2 -Ermenistano Cêrin-) cordê Palu'îdî (qünca corêna xeritîdî) namedo "Dilimili"ya dabî. Xeritêdê H. B. Lynch u F. Oswald'î "Map of Armenia and adjacent countries"

es"idi (ilaweyê "Armenia", Iondra 1901) teneyê cordê 39 derece paralêla corên u rozakewtedê Greenwica'di meridyena 40'di, dormaredê awda Kixi'di zew dereyê kista dewa Dilemi esta. Zew xeritedi zi -kî no xerite Estambol'di Qenaât Kitabxanesi'di eve tırki çap biyo wu miqyasê cı 1: 400 000'o - na dew ze " " name gêna. (A "Kor" a kî O. Mann'i ewza zıwanê dimli (zazê) sero tetkiki kerdibi, a 30 km. rozakewtedê na dewdi manena.) Markwart'i qe xeyalê xo namedê nê cayê ronışteni, yanê "Dilimili" ser zi nêdayo.

1) B. Nikitin zi J. A., Janvier-Mars 1929 (Paris 1929), riper 109ff'di şüpeya weyneno malumatandê Lerch'i. Kista Nikitin'iya (riper 110) nameyê eşira Donboli, qeleya Donbol'ira yeno.

2) "Huschardzan" (Viyana 1911, riper 295, notocêrin 2) 1927'di vatê kî adariyo kîhan yan zi zew fekê nê zıwani, zıwandê Dumbeliyan miyandi qise biyayışê xo ramitê. Jos. Markwant "Ungrische Jahrbücher" di (cild IX, 1 Nisan 1929, riper 93) zazaki (ze adari) diyalektanê medî miyandi hesib-neno.

WICUDÊ MERDIMÎ

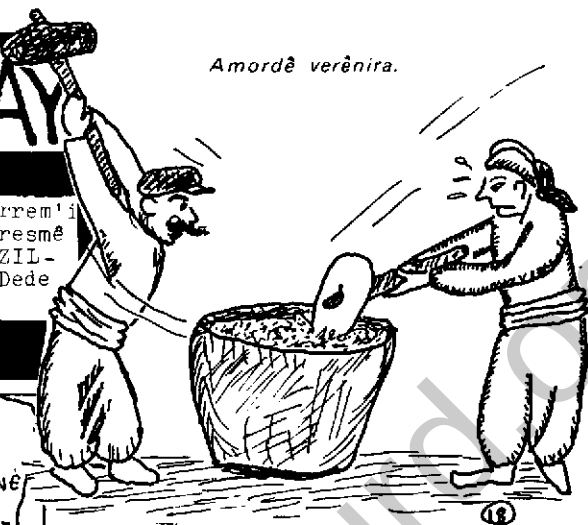
- 1 - Sere, sare
- 2 - rî, ri
- 3 - çim
- 4 - gos, gos, kîşe
- 5 - pîrnîk, zîncî, zînc
- 6 - fêk
- 7 - çare
- 8 - alîşk, alûşk, gûm, bep
- 9 - çene, çenge, çenîk
- 10 - mîl, boxaz, qîrîk, qartîke
- 11 - peyê mîlî, vîle
- 12 - serê pol, dosî, pîl
- 13 - mune, miyane, poşt, pastî, mêne
- 14 - sêne, sing, şene, sine
- 15 - pîze

- 15 - pîze
- 16 - pay, çekî
- 17 - qor, qorîk, qeneste
- 18 - kate ling, gozek, kevek
- 19 - link, ling
- 20 - kîjîk, por
- 21 - dest
- 22 - îngîst, engîst, gîst, fîşt, bigîk
- 23 - nengû, nenîk, nengî, nênnî
- 24 - pol, qol, herme
- 25 - cake, saqe, zoni
- 26 - wîcud, leş, laş, lesî
- 27 - bûrî, burwey, burî
- 28 - pelsna, pasna, belîsnek
- 29 - pîzî, pîzî, pîz
- 30 - make pîze, nak

Suka RIZAY

Amordê verênira.

Na mersel lazê Dede Muharrem'i
va. ADİL DURAN'i nuşt u resmê
ci virasti... Çimeyê ci ZIL-
Fî'yo... Merseldi hewnê Dede
Muharrem'i yeno vatiş...

(18)

EZ SUKÎ GEYRAYA. MI CIRA
HES KERO. HEME CA PAK U
MUNTERAMO. GE KESÎ PEKRA NE
ZUR NE ZÎ QISAYEDA ÂRA VIZ-
YENA. HEME ÇI GANÊN U
GERMO!..

(19)

(20)

(21)

WÎNA XEYLÊ GEYRA...

EZ BÎYA VEYŞAN, HAI..

ETYA ZU FIRUNÊ ESTA. SIRA XORÊ
NAN BIGIRA!...

BÊW XERIB! NA SUK,
SUKA RIZAY'A. TÎ RIZAYA
AMEYÊ. QANDÊ COY
ETYA HEME ÇI
RIZAYA BENO.

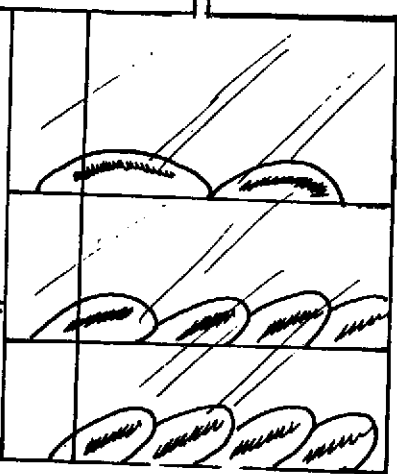
(24)

(22)

NÊ PERAN BIGÎ,
MIRÊ NAN BIDI! R!

(23)

DI BEYANNAMEY

Meslada Dêrsim'i sero ma 4 Adar 1987'di Stockholm'di tirki wu swêdiya di beyannamey vîlakerdi... Wirdina beyannameyê cêrdi...

AYRE

MECMUAYA ZIWANÎ

Kamuyuna,

Tüm dünyanan, Güney Afrika'daki ırkçı yönetimi lanetlediği bugünlerde T.C. yönetimi, dünyada eşine az rastlanır kirli oyunlarını Dêrsim'de yine uygulama hazırlıkları içindedir. Bugünlerde Dêrsim'de 234 köy, eviyle, insanıyla, dili, inancı ve kültürüyle haritadan ve tarihten silinmek üzeredir. Halkımızdan binlerce insanın Batı Anadolu'da Türkler arasına serpistirilerek dil, kültür ve inançlarıyla asimile edilmelerinin planları yapılıyor Ankara'da.

Bu, halkımızın uğradığı ilk sürgün olayı değildir. Türkiye'de, Türklerden başka halkların varlığına tahammül edemeyen şoven T.C. yönetimleri şimdiye dek defalarca bizleri memleketimizden koparıp Türklerin arasına dağınık olarak serpistirdiler. Bunu yaparken de kimi zaman gerçek iğrenç amaçlarını sinsice gizlemeye çalışırken, çok kez de bu amacı açıkça söylemekten çekinmediler.

Örneğin şu tümcelere bakalım:

"Türk kültürüne bağlı olmayanları toplu olmak üzere kasabalara ve serpiştirmek suretiyle Türk kültürü köylere yerleştirmeye..."

"Türk tabeasından olup da Türk kültürüne bağlı bulunmayan aşiretler fertlerinin dağınık olarak 2 numaralı mıntıkalara yerleştirilmesi..."

"Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretiyle köylere ve ayrı mahalle veya küme teskil edemeyecek şekilde kasaba veya şehirlere iskanı mecburidir."

Bu tümceler, mecburi iskan yasalarında yer alan maddelerden sadece birkaçıdır...

Her şey apaçık ortada. Türkiye'yi yönetenler bizim dilimize, kültürümüze tahammül edemiyorlar. Onlar çok açık olarak şoven ve gericidirler. Kendi topraklarımız üzerinde kendi dilimizle türkü söylememiz onları çileden çıkarıyor. Kendi memleketimizde söz sahibi olup onların sömürgeci ağla-
laç pamuğu gibi sağa sola savurup duruyorlar.

Tarih boyunca bunlar toplarıyla, tüfekleriyle, kalemleriyle, kitaplarıyla üzerimize akın üstüne akın yaptılar. Şimdiye dek bizi 25 defadan fazla memleketimizden alıp yaban ellere sürdüler. Asimile olmamızı, dilimizi, kültürümüzü unutup Türleşmemizi istediler. Ama istedikleri sonucu bir türlü elde edemediler. Edemeyecekler de!.. Dörsim'in sarp dağları i-
lelebet bizim türkülerimizle çınlayacak, bunu önlemeye kimsenin gücü yet-
meyecektir!

Sen, demokrat insan!.. Hangi ulustan olursan ol, demokratlık onuruna la-
yık olmak için sesimize kulak ver! Bir halk, kendi toprakları üzerinde varlığını sürdürebilme mücadelesi veriyor. Sözünle, kalemle bu mücade-
leye destek ol! Sahibolduğun tüm olanakları kullanarak işbirlikçi, geri-
ci, şoven Özal hükümetinin, doğrudan halkımızın varlığına yönelik olarak
tezgahladığı oyunları lanetle!

Sen, Türk demokrati!.. Gericici, şoven, işbirlikçi yönetimlerin yıllarca
sana reva gördükleri kara lekeyi sil artık! Bir insan olarak, komşumuz
olarak sen bu kara lekeye layık değilsin; bunu biliyoruz. Ama devletin
bu şoven karakterini değiştirmeye yönelik olarak aktif mücadele vermedik-
çe bu kara lekeden kurtulamayacaksın, bunu unutma. Seni temsil ettikleri-
ni iddia edenlerin, başka halkların onurlarıyla oynayarak senin onurunu
ayaklar altına almasına izin verme!

Sen, cefakar halkımızın fedakar aydını!.. Yüzyıllar boyu ezilen, sömürü-
len ve katledilen bir halkın aydını olmakla, yükümlü bulunduğun görevle-
rin bilincinde misin? Başını avuçlarının içine al ve düşün! Özal yöne-
timinin uygulamayı planladığı toplu sürgün olayını düşün! Münzer kıyıla-
rının aniden sessizleştiğini düşün! Çocuklarımızın, bacılarımızın, anne
ve babalarımızın Batı Anadolu'da horlandıklarını, memleket özlemiyle i-
çin için ağladıklarını düşün! Ve... Ve onların kendi dil ve kültürlerine
yabancılaştıklarını düşün! Tüm bunları düşün ve kalk ayağa! Sürgün ola-
yını, kirli, kara bir çarçaf gibi ser kamuoyunun önüne!

Kahrolsın her türlü gericilik!..

Kahrolsın şovenizm!..

Redaksiyon

E L Ê F B A

A a	asmi, adırğan, arwêş, axür, aw
B b	besila, bar, bız, betal, belenşaz
C c	camêrd, carut, ciwên, citêr, cendeş
Ç ç	çile, çorsme, çêver, çım, çilk
D d	dihir, dês, dest, dar, deyn
E e	emser, evleg, Ezan, erinayis, ewro
Ê ê	êwan, ê, êre, kêber, cêr
F f	Fexri, fiqare, fıraq, fına, fetisşayış
G g	goz, ga, gawan, gêz, gılğıl
X x	xoz, xort, xele, xebetiyayış, Xarpêt
H h	hingmên, Hayig, hewr, hezar, her
Ĥ ĥ	ĥewt, ĥest, Ĥemit, ĥir, ĥer
I î	ingur, imbaz, inclor, imbiryan, inaser
î i	ismet, inı, ina, bir, qır
J j	Jede, ju, jew, jini, jey
Q q	qol, qirêncle, qûmqûmûk, qılçix, qırp
K k	kas, kerg, kardi, kûtık, kendal
L l	leğleg, ling, lai, laj, levrê
M m	mıl, meyman, merdim, miyane, mey
N n	nan, nezdı, nerm, nime, negra
O o	omertis, awca, êndêr, over, ostor
P p	por, pardim, payız, pırpar, pising
R r	roşn, roz, ro, ray, resen
S s	sere, sersey, sew, sewl, sîma
Ş ş	şar, şew, şewşewık, şıma, sermı
T t	teli, tun, tenya, taħda, taşdere
U u	usar, ingur, dun, meymun, belu
Ü ü	Qûli, gül, qûl, qûmqûmûk, qût
W w	wiye, wişayis, wel, welat, wesar
V v	vas, veysan, vilık, venş, velg
Y y	yew, yewna, yemno, miyane, seyđ
Z z	zaf, zama, zebeş, zımistan, zelal
Â â	âr, bêâr, mecmuâ, sıât, âsir
Ê ê	êrd, Êmer, êyni, êzan, êşir

AYRE

M E C M U A Y A
Z I W A N I

Amor: 11

Adar 1987

OM AYRE

AYRE är en språktidskrift som tar upp språket dimli. Det är den första och enda språktidskrift som publiceras om och på dimli. Tidskriftens ändamål är att samla och publicera språkets folkloristiska värden, identifiera och standardisera språket.

Dimli är ett okänt språk som talas av nästan tre miljoner människor i Kurdistan, dvs östra Turkiet. Men det finns fortfarande en diskussion om språkets identitet. Å ena sidan kallar man det en dialekt av kurdiska, å andra sidan ett självständigt språk.

AYRE's åsikt är att det finns stora skillnader mellan dimli och kurdiska. Därför är det möjligt att avgöra om dimli är självständigt språk, alltså ett språk som tillhör den iranska grenen i indoeuropeiska språkfamiljen. Men ännu är det för tidigt att vara säker på detta. Innan man avgör detta behöver man fler skriftliga verk, tror vi.

ABOUT AYRE

AYRE is a language journal covering the language of Dimli. It is the first and only language journal published in and about Dimli. The purpose of the journal is to collect and publish the folkloristic values of the language and to standardize it.

Dimli is an unknown language spoken by nearly 3 millions of people in Kurdistan, in eastern Turkey. One still discusses the origin of the language. On the one hand it is considered a Kurdish dialect, on the other hand, an independent language.

AYRE's opinion is that there are great differences between Dimli and Kurdish. Therefore it is possible to decide that Dimli is an independent language, thus, a language belonging to the Iranian branch of the Indo-European language tree. But, it is still too early to be quite certain about this. Before a final conclusion, one needs more written proof, we think.